

ג. רב הונא בשם רב אמר: יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניוזנית ואיני עושה, כי תקנת חכמים היתה לטובתה, למוזנות, הלכך אם אמרה אין נוח לי באותה טובה שומעים לה. וריש לקיש חולק וסובר שיכול לכופה למעשה ידיה, שעיקר התקנה היתה מעשה ידיים, ותחת מעשה ידיה תקנו מוזנות.

א. הלכה כרב הונא (להלן קו: ר"ף). וכתב הרא"ה: כל שאמרה איני ניוזנית ואיני עושה, מיד נתבטלה תקנתה ושוב אינה יכולה לומר הריני ניוזנית ועושה — שאינו בדין שתהא הרשות בידיה לשנות הדבר כל פעם כמו שתמצה. ויש חולקים. (כן נראה בדעת התוס' והרא"ש. ע' חו"א עא,ח).

ב. כשאמרה איני ניוזנית ואיני עושה — נפטר גם מן הכסות, שהוא בכלל מוזנות. (רא"ה, מובא בר"ן). ויש אומרים שאין מעשה ידיה אלא תחת מוזנות ולא תחת כסות. (כן כתב הבית-שמואל (ט,ט) בדעת הרא"ש והמ"מ. ובחו"א (עא,ח) חלק, שאין לחדש מחלוקת הראשונים בדבר שאינו מבואר, ואין חולק על הרא"ה והר"ן).

ג. לדעת הר"ן אין האשה יכולה להפקיע עצמה באמירה זו מלעשות מלאכות הבית כגון טוחנת ואופה וכו'. והתוס' (סג.) חולקים. ואפילו להר"ן אם אינו מעלה לה מוזנות פטורה מכולם, אף מתשמישי הבית (עפ"י חזון איש ע,א).

ד. יש אומרים שכשם שיכולה לומר 'איני ניוזנית ואיני עושה', כך יכולה לומר איני נוטלת מעה כסף ואיני נותנת מותר. (שאלות דרב אחאי; ר"ן). ויש חולקים (ר"י מגאש; רבנו יונה — מובא בטור פ. וע"ע בשטמ"ק. וכ"כ בשער המלך (ערכין ו, כא) בדעת רש"י).

ה. אפילו לריש לקיש שמעשה ידיים עיקר, אין יכול הבעל לומר צאי מעשה ידיך במוזנותיך בדלא ספקה. (עפ"י תוס' מז:).

ד. לרב ושמואל, תקנו מוזנות תחת מעשה ידיה [ששניהם מצויים] ומעה כסף לצרכיה תחת מותר מעשה ידיה. ולרב שאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניוזנית ואיני עושה, עיקר התקנה היתה לטובתה, שיתן לה הבעל מוזנות, ותחת מוזנותיה תקנו מעשה ידיה לבעלה. ולרב אדא בר אבהו תקנו מוזנות תחת מותר ומעה כסף תחת מעשה ידיה — ששניהם קצובים.

דף נט

קח. אשה שאסרה על בעלה את מעשה ידיה ב'קונם' — האם צריך להפרי?

'קונם שאני עושה לפיך' — אינו צריך להפרי, שהרי מעשה ידיה שלו ולא חל נדרה [וכגון שמעלה לה מוזנות ומעה כסף, וכנ"ל. תוס']. רבי עקיבא אומר: יפר, שמא תעדיף עליו יתר מן הראוי לו, [שסובר העדפה על ידי הדחק — שלה. וחכמים סוברים העדפה ע"י הדחק — שלו. סו. וכן פסק הר"ף]. רבי יוחנן בן נורי אומר: יפר, שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור אליו, (שאי אפשר לו ליוזר שלא תעשה לו שום מלאכה).

אמר שמואל: הלכה כרבי יוחנן בן נורי. ואף על פי ששמואל פסק כרבי יוחנן הסנדלר שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, העמיד רב הונא בריה דרב יהושע, באומרת יקדשו ידי לעושיהם, והואיל והידים נמצאות בעולם — חל הנדר.

משמע בתוס' (בד"ה הכא) שלפי הדעה שיכולה אשה לומר איני ניוזנית ואיני עושה, חל נדרה לכשתתגרש גם ללא שתאמר 'יקדשו ידי לעושיהם', מאחר ובידה לומר איני ניוזנית ואיני עושה. [ומכל מקום עד שלא נתגרשה לא חל, מאחר ולא אמרה בפירוש 'איני ניוזנית'. ער"ן].

עוד נסתפקו התוס' (בד"ה שדה) שבהקדש גמור יכולה להקדיש מעשה ידיה לכשתתגרש, ורק בקונם אינה יכולה לאסור. ומכמה ראשונים נראה שאין מחלקים בדבר. ורב אשי אמר: דוקא קונם יכול לחול, שהוא קדושת הגוף ומפקיע מידי שעבוד, ומכל מקום האלימו חכמים את שעבוד הבעל שלא יחול הקונם מעכשיו אלא לכשתגרשה, אבל הקדש שאינו קדושת הגוף, אינו חל לפי שכעת אינה מגורשת וגם אין בידה לגרש עצמה, והרי זה כמקדיש דבר שלא בא לעולם. א. יש סוברים שלפי המסקנא אין צריך להעמיד באומרת 'קדשו ידי' אלא אף כשנודרת מעשה ידיה צריך להפר, שקונמות חלים על דבר שלא בא לעולם. (כ"מ בתוס' קדושין סג. וברמב"ם נדרים יב, ט). והר"ן תמה על כך. ובעל ההפלאה (כאן ובקו"א פא, ה ובמקנה קדושין סג) כתב שאף להרמב"ם אין חל אלא בדעבידי דאתו. ב. יש סוברים שגם הקדש גמור [לא 'קונם'] שהקדישה ידיה לעושיהם, מפקיע מידי שעבוד וחל לאחר שנתגרשה. (כן מדויקים מדברי הרמב"ם נדרים יב, י. ע' פרישה אה"ע פא; שער המלך שם). ג. כל האמור הוא רק באופן שניזונית ממנו, אבל אם אינה ניזונית — חל הקונם שאסרה מיד. (מהרי"ח).

קט. האומר לחברו;

- א. — שדה זו שאני מוכר לך, לכשאקנה ממך תיקדש.
 - ב. — שדה זו שמכרתי לך, לכשאקנה ממך תיקדש.
 - ג. — שדה זו שמשכנתי לך, לכשאפדנה ממך תיקדש.
 - ד. — שדה זו שמשכנתי לך לעשר שנים, לכשאפדנה ממך תיקדש.
- האם ההקדש חל?

א. קדושה, כי עתה היא בידו. ומשמע שאין יכול לחזור בו מהקדשו בינתיים. (ע' חזו"א עא, יד).

ב. אינה קדושה, כי אין בידו להקדישה עתה, שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. ברמב"ם מבואר שצריך לקיים דבריו כאשר קנה את השדה. ובאר הש"ך (חזו"מ ריב סקי"ב) שאף על פי שלא חל ההקדש, חל כאן דין נדר.

ג. קדושה, שבידו לפדותה.

כתבו התוס': בעוד השדה ממושכנת יכול הממשכן להקדיש את חלקו, באופן שההקדש והמלוה שותפים בה, אבל אין יכול להקדיש את זכותו של המלוה הנמצא בה. ועוד צדדו שיכול להקדיש שדה ממושכנת ורק בקונם אי אפשר להקדיש קודם שתיפדה.

ד. קדושה, שבידו לפדותה בתום עשר שנים. ודוקא במשכון או בשכירות, אבל מכר לעשר שנים, אינו יכול להקדיש או למכור בתוך הזמן הזה. (ע' בשו"ת משיב דבר ח"ד ט).

קי. אלו מלאכות האשה עושה לבעלה?

לסתם מתניתין, האשה טוחנת [כלומר מטחנת ברחיים של מים. ואבעית אימא, טוחנת ממש ברחיים של יד] ואופה ומכבסת, מבשלת ומניקה את בנה, מצעת לו המטה ועושה בצמר [משקל חמש סלעים שתי ביהודה שהן עשר סלעים בגליל, או משקל עשר סלעים ערב ביהודה שהן עשרים סלעים בגליל]. משנה סד:].

ודלא כרבי חייא ששנה אין אשה אלא ליופי / לבנים / לתכשיטים, ואינה חייבת לטחון ולאפות ולהניק את בנה — דברים שמכחישים יופיה וכו'. (אבל על 'עושה בצמר' לא חלק רבי חייא. תוס'). וכן לדברי בית שמאי אין האשה חייבת להניק את בנה בעצמה, שלכך אם נדרה שלא להניק — שומטת דד מפיו. אבל בית הלל אומרים: כופה ומניקתו.

אם היתה מניקה, פוחתים לה ממעשה ידיה ומוסיפים על מזונותיה. (משנה סד:).

א. ירושלמי: שבע גופי מלאכות מנו, והשאר לא הוצרכו למנותן. וכתבו ראשונים (עפ"י הגמרא דלהלן): אפילו דברים קטנים שבתוך הבית, כגון להביא חפץ מבית לעליה עושה, וכן טורחת לפני ארחי פרחי.

ב. התוס' (פג. ד"ה רב הונא) נסתפקן לומר שאם האשה טוחנת ואופה וכו' לבעלה, פוחתים לה ממכסת העשיה בצמר הנ"ל, ולא נאמר מִכְסָה זו אלא כשאין עושה לו שאר דברים).

ג. אם האשה לפי מעמדה אין דרכה במלאכות הללו, או דרכה אבל לא דרך משפחתו — אינה חייבת, שהאשה עולה עמו ואינה יורדת עמו, כדלהלן. וכתב מהרי"ח: נשים שלנו שאין דרכן לטחון ולכבס אין כופים אותן. וכן מובא בתוספתא שבמקום שלא נהגו באחת מכל אלו, אין כופים אותה, שהכל הולך לפי מנהג המדינה. [וכן אם היתה קטנה שאינה יודעת במלאכת הצעת המטה וכד' — אינו יכול לכופה]. (עפ"י שו"ת הרשב"א ח"ד קסט).

דפ"ט — ט

קיא. אשה שנתגרשה — האם וכמה מחויבת להניק את בנה הקטן?

אף על פי שהאשה הנשואה משועבדת לבעלה להניק את בנה, כאשר נתגרשה אינו כופה. ואם התינוק מכירה (ואינו יונק מאחרת) — גותן לה שכרה וכופה ומניקתו, מפני הסכנה. ובכמה זמן הוא מכירה — נחלקו הדעות; שלשה חדשים (רבא אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב), שלשים יום (שמואל), חמשים יום (רבי יצחק אמר רבי יוחנן). וכן פסק רב שימי בר אבבי. כאשר בא רמי בר יחזקאל אמר: כך אמר שמואל, כל זמן שמכירה (ואין שיעור לדבר אלא בבדיקה הדבר תלוי). ואמרו שאפילו תינוק סומא מכירה בריח ובטעם.

אם יודעים בו שאינו רוצה לינוק מאשה אחרת — הכל מודים שכופה, ואם הוא יונק מאחרת — אינו כופה. לא נחלקו אלא לענין בדיקה, מאיזה גיל צריך לבדוק אם באמת אינו יונק מאחרת או באקראי בעלמא נמנע מלינוק. (עפ"י רא"ש).

דף ט

קיב. א. האם חלב אשה מותר בשתיה?

ב. האם דם האדם מותר?

ג. גונח, האם מותר לו לינק בשבת?

ד. צינור שעלו בו קשקשים וסותמים אותו — האם מותר למעכם בשבת?

א. חלב אשה מותר בשתיה (את הגמל כי מעלה גרה הוא — הוא טמא ואין חלב מהלכי שתיים טמא), ואפילו מצות פרישה מדרבנן אין בו (רב ששת). ואולם אסרו חכמים לינק כל שלא פירש מדדי האשה לכלי. לדברי רבי אליעזר, לאחר עשרים וארבעה חדשי יניקה של התינוק, הרי הוא כיונק שקץ מדרבנן. ולדברי רבי יהושע יונק אפילו ארבע וחמש שנים, [והוא שיעור אחד עם 'חבילתו על כתיפיו']. פירש מלינק לאחר